

ЛЕСЯ УКРАЇНКА – ВЗІРЕЦЬ ДУХОВНОСТІ І МОРАЛІ

Галина (с. Діогена) Терешкевич,

кандидатка наук із державного управління, доцентка,
докторантка Національної академії державного управління
при Президентові України, доцентка кафедри українознавства
Львівського національного медичного університету імені
Данила Галицького (м. Львів, Україна)

Ольга Джура,

кандидатка медичних наук, доцентка кафедри гістології,
цитології та ембріології Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького (м. Львів, Україна)

Ольга Опришко,

лікарка-кардіологиня Стрийської центральної лікарні
(м. Стрий, Україна)

Галина Осадча,

журналістка (м. Львів, Україна)

Розглядаються проблеми духовності та моральності в творчості української поетеси та письменниці Лесі Українки. Вказано на розуміння духовності і моральності в сучасному розвитку української культури.

Ключові слова: *Леся Українка, духовність, моральність.*

Problems of spirituality and morality in the works of Ukrainian poetess and writer Lesya Ukrainka are considered. The understanding of spirituality and morality in the modern development of Ukrainian culture is pointed out.

Key words: *Lesya Ukrainka, spirituality, morality.*

Леся Українка народилася в інтелігентній родині українських письменників та драматургів, змалку, як губка, ввібрала в себе найкращі людські чесноти, відображені у її творчості, які є еталоном духовності та моральності назавжди. Маючи шляхетний вишкіл, вільно володіючи понад 10-ти іноземними мовами, багатьма іншими досягненнями та привілеями, що були притаманні її статусу, Леся водночас залишалася людяною, чуйною та співчутливою до чужого болю. Маючи слабе здоров'я, вона й сама пізнала, що таке біль та страждання. І все ж, незважаючи на свою неміч, Леся Українка принесла своє життя в пожертву людям, залишивши по собі геніальні твори, які вражають глибиною духовності, чуттєвості,

моральності, окриляють багато людських душ, пробуджують в них найкращі пориви, відгукуючись на високе слово поетеси.

Леся Українка часто навіть ціною своїх втрат відкривала та доносила до народу ці нові, а, найчастіше, несправедливо забуті істини, зокрема про велич людської душі, в глибоких та проникливих рядках від першої особи. Інколи згодом більшість людей приймає цю звістку настільки, що канонізує тих, кого ще вчора була готова розтоптати. *«Золотих не хочу лаврів, - / З ними щастя не здобуду. / Як я з ними увінчаюсь, / То поетом вже не буду. / Не поет, у кого думки / Не літають вільно в світі, / А заплутались навіки / В золотії тонкі сіті. / Не поет, хто забуває / Про страшні народні рани, / Щоб собі на вільні руки / Золоті надіть кайдани»* (Леся Українка «Давня казка» (уривок) [1].

Окреслені та озвучені в уривку з «Давньої казки» засади поетеси і досі є еталоном громадянської відповідальності митця. Адже натхненне Святим Духом її поетичне слово несе в собі силу пробуджувати найкращі людські риси та почуття навіть не в одній особі, а в масштабах нації. Розуміючи, яким талантом її обдарував Всевишній, Леся працювала відповідально, наполегливо та жертвовно, залишивши по собі твори, читання яких збагачуватиме читача, наповнятиме його внутрішній світ саявом людяності, відкриватиме його серце на істинну любов до ближнього, до рідного краю, до народу та його переживань.

Патріотизм є однією із граней громадянської відповідальності поетеси. Без цієї складової сам творчий здобуток будь-якого поета чи письменника втрачає сенс, адже любов до свого краю та його люду є тією пуповиною, яка з'єднує автора зі своїм народом, з дійсністю, допомагає йому служити своєму суспільству, відчувати його потреби та скеровувати свої творчі зусилля на його просвітлення, наслідуючи в певному аспекті Христа, віддавати себе і все найкраще в собі людям. Адже кожна цінність, аби була реалізована, має вмерти, щоб воскреснути. Це нам показав Христос, Який прийшов, аби віддати Своє життя як викуп за нас, задля нашого спасіння. Його Воскресіння, здобуте через Хресні Страсті, є гарантією нашого Воскресіння. Дуже важливо нам завдяки Господній благодаті бути безумовно вірними абсолютним, вічним, незмінним і універсальним засадам (котрими є Божі Заповіді), реалізуючи Христові цінності, навіть, якщо потрібно, ціною втрат чи жертви, пам'ятаючи, що Христове Воскресіння є

запевненням нашого Воскресіння. *«Я знаю се і жду страшних ночей, / І жду, що серед них вогонь той загоритьс / Де жевріє залізо для мечей, / Гартується ясна і тверда криця. / Коли я крицею зроблюсь на тім вогні, / Скажіть тоді: нова людина народилась; / А як зломлюсь, не плачте по мені! / Пожалуйте, чому раніше не зломилась!»* (Леся Українка «О, знаю я, багато ще промчить...» (уривок) [2].

До прикладу, кожен, кому відомо, як функціонує симфонічний оркестр, той знає, яку велику роль в ньому відіграє така маленька деталь, як камертон. Перед початком гри камертон задає тон – чистоту та тональність звучання всього музичного твору. І всі інші інструменти та їхня злагоджена гра є узалежненими від цього тону, який задає камертон. Таким камертоном для кожного з нас є творчий здобуток Лесі Українки, який структурує в цілому літературну спадщину нас, українців, певним чином зобов'язуючи інших письменників та поетів дотримуватися високого морально-етичного рівня у кожному слові, зверненому до читача. Цикл «Невольничі пісні» був створений Лесею Українкою свідомо і зріло як меседж в майбутнє. У вірші «Завжди терновий вінець...» ми зустрічаємо словесно оформлену головну тезу творчої філософії Лесі Українки, яка дослівно звучить так: *«Завжди терновий вінець / Буде кращий, ніж царська корона. / Завжди величніший путь / На Голгофу, ніж путь тріумфальний. / Так одвіку було / Й так воно буде довіку, / Поки житимуть люди / І поки ростимуть терни»* (Леся Українка «Завжди терновий вінець...» (уривок) [3].

В ці прості, на перший погляд, слова вкладено великий і багатогранний зміст. Суть його лежить одразу в багатьох площинах. Варто звернути увагу на його вагоме виховне значення для читача. Адже людям також притаманно мислити про краще життя, про більший достаток, про більші можливості і все це асоціюється у нас із такими поняттями як «гроші, багатство, влада, слава» тощо. Та наведені вище Лесині рядки нагадують нам про вищі вічні цінності. Питання полягає в тому, що ми залишимо по собі, що візьмемо з собою. І людина, читаючи ці рядки, зупинить свою увагу і замислиться про сенс свого життя на цих Святим Духом натхнених словах.

Важливо нагадати, як Ісус Христос засвідчив безумовну вірність Богові-Отцеві, перемігши спокуси диявола, який хотів звабити Його у пустелі після Хрищення, пропонуючи багатство, владу та славу, які були передані сатані внаслідок гріхопадіння

перших людей (Лк.1, 13) [4]. Ісус Христос все це виправляє. Ісусова вимога - одна: об'явити Бога-Отця і Його Царство. Маємо перш за все шукати Боже Царство та його справедливість, а все інше нам Господом додасться (Мт. 6, 33) [4]. Нашим критерієм поведінки має бути чесність. Ми не повинні ставити питання, чи легко бути чесними, але маємо бути чесними.

Людське життя є трансцендентним шляхом, який веде за межі теперішнього земного буття. Обов'язок людини - зважати не лише на підтримку земного життя, а й на остаточну мету - єднання з Богом протягом Вічності.

Цікавою є притча про Йова, який втратив усе – багатство, дітей, здоров'я, але славив Бога, незважаючи ні на що, не зневірювався, не нарікав (Йов. 1-42) [4]. Чому сучасній людині так важко приймати терпіння, бути смиренно мудрою? Можливо, випробування, яке вона переживає, спрямоване на поправу її внутрішнього, духовного світу, а також розвине почуття співчуття і милосердя у людей, що її оточують?

Прийняття страждання має особливе значення у житті християнина, як спосіб єднання з терпінням Христа, має зміст покути, освячення, спасіння.

Апостол Павло у своїх Посланнях говорить: «Тепер я радію стражданнями за вас. Доповнюю на моїм тілі те, чого бракує Христовим скорботам для Його тіла, що ним є Церква» (Кол. 1, 24) [4].

Інколи цінність людського життя, на жаль, перекреслюється, маскуючись за фразою «якість людського існування», що є однією з форм прояву егоїзму чи страху перед терпінням. Важливо передусім те, що поняття «якість життя» хибне. Той, хто застосовує це поняття, вважає, що людське життя, яке не має відповідної матеріальної, а навіть фізичної чи психологічної «якості», не має також неповторної фундаментальної цінності. В іншому випадку поняття «якості життя» використовують для виправдання думки про те, що деяким особам не варто жити. Поняття «якості життя» не тільки логічно необґрунтоване, але і морально неприпустиме. Ті, хто керуються цим поняттям, вважають «якість життя» за об'єктивність, яку можна пізнати та виміряти. Це мало б означати, що одна людина може оцінювати корисність життя іншої людини, а відтак і стверджувати, що ця корисність є недостатньою і нарешті мати право, а можливо, навіть обов'язок, покласти кінець такому життю.

З цього приводу доктор медицини Р. Фенігсен зазначає: «Що з того, що незрячі, глухонімі, скалічені ампутацією кінцівок працюють, мають досягнення, є щасливими батьками родин; що хлопці та дівчата з вадою Дауна такі щасливі і повні радості... У наш час - це вирок, котрий загрожує життю, особливо у разі хвороби» [5, с. 22 – 23].

В Апостольському листі *Salvifici doloris* («Спасаюче страждання») папи Івана Павла II зазначається, що, звершуючи спасіння через страждання, Христос підніс людське страждання до рівня спасіння. Тому кожна людина через своє терпіння може стати учасником Христового страждання, яке приносить спасіння [6, ч. V, с. 28].

Висновки. Поезія Лесі Українки змушує нас передивлятися свої цільові настанови, зробити ревізію своїх цінностей, вона нас живляє духовно, як кришталево чиста джерельна вода втамовує спрагу в спекотний день. Це відбувається тому, що ці морально-етичні категорії існують не тільки на папері, а є життєвим кредо поетеси та письменниці Лесі Українки.

Необхідно частіше заглядати до книги, перечитувати та по-новому відчувати не тільки розумом, а насамперед серцем, осмислювати улюблені рядки, привчати дітей до творчості Лесі Українки та наповнюватися її життєдайним словом.

Література

1. Леся Українка. Давня казка. 1893. URL: <https://www.yakaboo.ua/davnja-kazka.html>
2. Леся Українка. О, знаю я, багато ще промчить... . 1896. URL: <https://ukrvirsh.com/o-znayu-ya-bagato-shche-promchyt/>
3. Леся Українка. Завжди терновий вінець.... 1900. Із циклу «Невольницькі пісні». URL: https://www.ebk.net.ua/Book/buunt/ukr_lit_tvory/part3/346.htm
4. Святе Письмо Старого та Нового Заповіту (повний переклад, здійснений за єврейськими, араміїськими та грецькими текстами) / пер. о. І. Хоменка. Львів: Місіонер, 2008. 1460 с.
5. Fenigsen R. Eutanazja — śmierć z wyboru? / Poznań: W drodze, 1994. 178 s.
6. Giovanni Paolo II. Lettera Apostolica sul senso cristiano della sofferenza umana «*Salvifici Doloris*», 11 febbraio 1984. Roma: Padline Editoriale Libri, 1984. 92p.